

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

Certain Aspects on Pre-Litigation Mediation
in Accordance with Section 20 Ter
of The Thai Civil Procedure Code

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมพวรรณ มงคลอินทร์
- Assistant Professor Ampawan Monkolin
- อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- อีเมล: ampawan_mon@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมากกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยจึงมีทางเลือกใหม่ เพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ปัจจุบันมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตีเป็นอีกหนทางหนึ่งที่คู่ความใช้สำหรับยุติปัญหาข้อพิพาทโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางทำหน้าที่แก้ไขปัญหาคือข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยเริ่มต้นด้วยที่คู่ความสมัครใจและยุติลงด้วย ขณะเดียวกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ยังมีข้อได้เปรียบเพราะว่าข้อพิพาทระงับได้เร็วขึ้น ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย

บทความนี้มุ่งศึกษาในประเด็นข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี ประเด็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคืออะไร ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องคดีต่อศาล และข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี แล้วจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ถ้าการดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ ไม่ประสบความสำเร็จ คู่ความก็หันกลับมาฟ้องร้องบังคับคดีกันเช่นเดิม เท่ากับศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน จึงเป็นไปตามหลักการ “ความยุติธรรมตามความเป็นจริง” หรือ “ความยุติธรรมตามกฎหมาย” นั่นเอง

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

Abstract

Today, there are so many cases, filing in Thai court. In order to reduce the number of court cases, Pre-Litigation Mediation, according to section 20 ter of The Thai Civil Procedure Code, can be considered as an alternative judicial process which the parties can adopt to settle the disputes. For Pre-Litigation Mediation, reconciler is always known as a person in charge of resolving the conflict. In order to start Pre-Litigation Mediation, both parties have to agree with this mediation which usually end up with win-win result. In addition, Pre-Litigation Mediation also has some benefits which include time and cost reductions.

This article studies the certain aspects on Pre-Litigation Mediation, according to section 20 ter of The Thai Civil Procedure Code, including What is the Pre-Litigation Mediation? The result of Pre-Litigation Mediation, the advantages and disadvantages of Pre-Litigation Mediation. After that, this article will provide some suggestions on related issues.

Nevertheless, if Pre-Litigation Mediation fails, the parties can file the case directly to the court. Hence, the court can be seen as the last resort in accordance with the principle of true justice or legal justice.

Keywords: pre-litigation mediation, section 20 ter of Thai civil procedure code

1. บทนำ

ศาลไม่ว่าที่ใดในโลกนี้ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในกระบวนการยุติธรรมปัญหาดังกล่าว คือ ปริมาณคดีที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ศาลของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งของประเทศอังกฤษจึงมีมาตรการหนึ่งในระบบการบริหารจัดการคดีที่มีการนำมาใช้ คือ กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative dispute resolution process) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททำให้คดีจำนวนหนึ่งยุติไปด้วยความรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ โดยกระบวนการ Outsource ในงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลอังกฤษ คือ เมื่อคู่ความประสงค์ที่จะให้มีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ศาลจะดำเนินการส่งต่อการดำเนินการให้หน่วยงานผู้ให้บริการไกล่เกลี่ยภายนอก (Service Providers) เช่น ศูนย์การระงับข้อพิพาทแบบมีประสิทธิภาพ¹ (Centre for Effective Dispute Resolution) ส่วนการไกล่เกลี่ยของประเทศญี่ปุ่น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ (จากสมัยเอโดะถึงสมัยโชกุน) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นจะแตกต่าง

กับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากจะต้องยึดโยงโดยศาลเป็นผู้กำกับดูแลระบบการไกล่เกลี่ย จึงเกิดความยุติธรรมในค่าธรรมเนียมซึ่งราคาถูกกว่าเอกชนสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเอกชนที่เข้ามากำกับดูแลการไกล่เกลี่ย²

สำหรับประเทศไทยการที่จะนำคดีมาสู่ศาลโดยบุคคลที่จะเป็นคู่ความ คือ โจทก์กับจำเลยเกิดข้อพิพาทแห่งคดีเพื่อขอให้รับรองคุ้มครองบังคับตามหรือเพื่อการใช้สิทธิหรือหน้าที่ต้องกระทำโดยเสนอค้ำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดแห่งคดี ท้ายสุดมีการบังคับคดีตามกฎหมาย ดังนั้น “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใด ตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้” ประกอบกับ “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น” ตามมาตรา 55 และมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีขั้นตอนตามกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายและต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ทั้งนี้โดยวิธีฟ้องร้องบังคับ

¹ สรวิศ ลิ้มปริงษ์ การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในศาลประเทศอังกฤษ วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ มีนาคม 2550

² ผดุงศักดิ์ เทคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท: กรณศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายญี่ปุ่น

คดีต่อศาลเพื่อให้ศาลตัดสินคดีตามกระบวนการ
ยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าคู่ความประสงค์จะ
ให้คดีจบโดยเร็ว ไม่ต้องเสียเวลา ก็ต้องดำเนินการ
กล่าวคือ ในคดีที่อยู่ระหว่างก่อนศาลมีคำพิพากษา
หรือคำสั่งชี้ขาดคดีไม่ว่าศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์
หรือศาลฎีกาโดยให้ศาลดังกล่าวทำการไกล่เกลี่ย
คู่ความเพื่อทำให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนี-
ประนอมยอมความ หากไกล่เกลี่ยสำเร็จ คดีก็จะ
เสร็จไปด้วยการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอม
ความในที่สุด ทั้งนี้โดยมีขั้นตอนการไกล่เกลี่ยมี 2
ลักษณะ คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนถึงวันนัด
พิจารณากับระหว่างพิจารณาด้วยความสมัครใจ
สำหรับคู่ความทั้งสองฝ่าย ซึ่งคู่ความสามารถขอให้
ศาลใช้ระบบไกล่เกลี่ยเวลาใดก็ได้ ระหว่างพิจารณา
คดี ดังนั้น การไกล่เกลี่ยจึงมีความสำคัญเป็นทาง
เลือกที่คู่ความไม่ต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณา
จนคดีถึงที่สุด ทั้งคู่ความไม่ต้องเสียเวลา เท่ากับว่า
กรณีดังกล่าวเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดี
แพ่งหลังฟ้องคดี ทั้งนี้เพื่อนำความยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์มาสู่กระบวนการยุติธรรมของประเทศ
ไทยตามหลักที่ว่า “อำนวยความยุติธรรมโดยยึดมั่น
ในหลักนิติธรรม”³ เท่ากับว่าประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งเดิมมีการไกล่เกลี่ยเมื่อมี
การฟ้องคดีแล้วจนถึงก่อนจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด
ในคดีนั้น

ในปัจจุบันแนวโน้มข้อพิพาทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น
เป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ เกิดขึ้นเป็น
จำนวนมาก ทั้งที่ยังไม่ฟ้องคดีและฟ้องคดีแล้วมี

ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จำเป็นต้อง
พึ่งกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อยุติปัญหา
ดังกล่าว ดังนั้น วิธีการระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดย
วิธีการเจรจาต่อรอง (Negotiation) การไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท (Mediation) การอนุญาโตตุลาการ
(Mediation) การพิจารณาพิพากษาคดี รวมถึง
การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องเพื่อเป็นการระงับข้อพิพาท
ดังกล่าว จึงมีการบัญญัติ พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยก่อน
ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 20 ตรี โดยคำนึงถึงความยินยอมสมัครใจ
ของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทั้งนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่
8 พฤศจิกายน 2563 ถือว่าเป็นกระบวนการระงับ
ข้อพิพาททางเลือกใหม่ เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ
ทั้งนี้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ไม่ต้องเสียค่าขึ้น
ศาล ประหยัดเวลา รักษาสัมพันธ์ภาพของคู่กรณี
และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ
และมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย จึงเป็นข้อดีและ
ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี⁴

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษา เรื่อง
ข้อสังเกตบางประการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน
ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 20 ตรี การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคืออะไรผล

³ ผดุงศักดิ์ เทคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายญี่ปุ่น

⁴ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ข้อดีและประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องคดีต่อศาล และข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และประเทศในที่สุด

2. แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง

จากการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ควบคู่กับการพิจารณาพิพากษาคดีระบบปกติ ถือว่าได้ผลเป็นที่ยอมรับของคู่ความ และมีความสำเร็จในการยุติคดีให้เสร็จได้โดยเร็วช่วง พ.ศ. 2562 ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562-ตุลาคม พ.ศ. 2563 ตามรายงานสถิติการไกล่เกลี่ยของศาลยุติธรรมทั้งในช่วงระหว่างที่เกิดสถานการณ์แพร่ระบาด COVID-19 ปี 2563-2564 มีการส่งเสริมระบบระบบไกล่เกลี่ยออนไลน์มาใช้ จากแนวทางปฏิบัติและผลสำเร็จการไกล่เกลี่ยคดีในศาลยุติธรรมจนได้ขยายผลต่อยอดสู่การพัฒนาให้มีระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี เพื่อให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สำนักงานศาลยุติธรรมจึงมีแผนและแนวทางให้บริการการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องแก่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศเพื่อใช้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการยุติข้อพิพาท⁵ ทั้งนี้เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่คู่กรณีซึ่งมีข้อพิพาททางแพ่งใช้เป็นช่องทางในการยุติข้อพิพาทก่อนที่จะมีการฟ้องคดีโดยคู่กรณี

สามารถร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และหากตกลงกันได้ก็อาจขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้ทันที ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งสามารถยุติลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องคดี อีกทั้งเป็นการประหยัดเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องสูญเสียในการดำเนินคดีอันจะยังประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจและสังคม

3. กฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

3.1 พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

สรุปหลักการของพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

โดยความสมัครใจของคู่กรณี ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท 1) สะดวก 2) รวดเร็ว 3) ประหยัด 4) มีผลบังคับ 4) ด้วยความพึงพอใจของคู่กรณี⁶

3.2 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2554

3.3 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563

การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

⁵ ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ กว่า 220 ศาล พร้อมแล้ว จัดไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี เริ่มใช้ 8 พ.ย. นี้ รวดเร็ว-ประหยัดค่าใช้จ่ายทางคดี

⁶ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ศาลกันทรลักษ์

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137/ตอนที่ 71
ก/หน้า 1/8 กันยายน 2563 มีสาระสำคัญ ดังนี้

กฎหมายฉบับใหม่นี้มีผลใช้บังคับ เมื่อพ้น
กำหนด 60 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจา
นุเบกษา เป็นต้นไป (หรือวันที่ 7 พฤศจิกายน 2563
เป็นต้นไป)

ทั้งนี้โดยเจตนารมณ์ เพื่อส่งเสริมให้มี “ระบบ
การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี” เป็นทางเลือกให้แก่ผู้ที่มี
กรณีพิพาททางแพ่งใช้เป็นช่องทางในการยุติ
ข้อพิพาทก่อนที่จะมีการฟ้องคดี โดยคู่กรณีสามารถ
ร้องขอให้ศาลแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมดำเนินการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และหากตกลงกันได้ก็อาจขอให้
ศาลมีคำพิพากษาตามยอมได้ทันที ทำให้ข้อพิพาท
ทางแพ่งสามารถยุติลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดย
ไม่จำเป็นต้องมีการฟ้องคดี อีกทั้งเป็นการประหยัด
เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องสูญเสียในการ
ดำเนินคดีอันจะยังประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจ
และสังคม

ข้อควรรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง คือ

- 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องอาศัยความ
สมัครใจของคู่กรณีทุกฝ่าย
- 2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นความลับคู่กรณี
ไม่สามารถนำข้อเท็จจริงในการไกล่เกลี่ยการ
ไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ไปอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานใน
การดำเนินคดีได้

หลักการของมาตรา 20 ตี แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ

1. ก่อนยื่นฟ้องคดี บุคคลที่จะเป็นคู่ความ
อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้อง
คดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำ
หน้าที่ไกล่เกลี่ย โดยคำร้องดังกล่าว ให้ระบุชื่อ
ผู้มีอำนาจของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง และรายละเอียด
ของข้อพิพาท

2. เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องไว้
แล้วสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง
ในการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย

3. หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมเข้าร่วม
การไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง
มาศาลด้วยตนเอง โดยคู่กรณีจะมีทนายความมา
ด้วยหรือไม่ก็ได้ และแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนิน
การไกล่เกลี่ยต่อไป โดยให้นำความในมาตรา 20
ทวิ (หลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ย) มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

4. ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงหรือ
ประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ประนีประนอม
เสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ
ต่อศาล

5. หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อตกลง
หรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไปตาม
เจตนาของคู่กรณี หลักแห่งความสุจริต เป็นธรรม
และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อ
ในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

6. ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอม
ยอมความ คู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษา
ตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล
หากศาลเห็นว่ากรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำ
พิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไป

ตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้ โดยให้นำความในมาตรา 138 (คำพิพากษาตามยอม) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

7. การขอและการดำเนินการตามมาตรานี้ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล

8. คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

9. ถ้าการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากอายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องขอให้แต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย หรือจะครบกำหนดภายใน 60 วัน นับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงให้อายุความขยายออกไปอีก 60 วัน นับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หัวข้อ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี - ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2554 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ และค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 - ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563 - ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตี พ.ศ. 2563 - แนวทางการดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อน ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 - ระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการไถ่เกลี้ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างการไถ่เกลี้ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี และพระราชบัญญัติการไถ่เกลี้ยข้อพิพาท (ต่อ)

หัวข้อ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี	พระราชบัญญัติการไถ่เกลี้ยข้อพิพาท
ผลใช้บังคับ	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา - ประกาศในราชฯฯ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2563 - มีผลใช้บังคับ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา - ประกาศในราชฯฯ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 - มีผลใช้บังคับ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562
ข้อพิพาทที่สามารถไถ่เกลี้ยได้	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท (ไม่จำกัดทุนทรัพย์) 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อพิพาททางแพ่ง (จำกัดทุนทรัพย์) - ข้อพิพาททางอาญา (จำกัดอัตราโทษ)
การยื่นคำร้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ยื่นคำร้องต่อศาล สำนักงานส่งเสริมตุลาการ หรือหน่วยงานของรัฐที่นำพระราชบัญญัติการไถ่เกลี้ยฯ ไปใช้
ค่าใช้จ่าย	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เสียค่าขึ้นศาลและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับการสัญญาประนีประนอมยอมความ (กรณีตกลงกันได้) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เสียค่าขึ้นศาล แต่เสียค่าใช้จ่ายในการยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท (กรณีตกลงกันได้)
ผู้ดำเนินการไถ่เกลี้ย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประนีประนอมที่ดำเนินการขึ้นทะเบียนข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไถ่เกลี้ย ฯ และผู้ประนีประนอมประจำศาล 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ไถ่เกลี้ยที่ดำเนินการขึ้นทะเบียนตามระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรม ว่าด้วยการไถ่เกลี้ยข้อพิพาทฯ
ค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการ	<ul style="list-style-type: none"> - 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 6,000 บาท ต่อคดี ตามประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอมยอมความ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของกระทรวงยุติธรรมร่วมกับกระทรวงการคลัง
วาระการดำรงตำแหน่ง	<ul style="list-style-type: none"> - สิ้นสุดผลลงทุก 2 ปี นับจากวันจัดทำทะเบียน 	<ul style="list-style-type: none"> - สิ้นสุดผลลงทุก 3 ปี นับจากวันจัดทำทะเบียน

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (ต่อ)

หัวข้อ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
สภาพบังคับตามข้อตกลง	- หากคู่ความฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสามารถขอให้ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงาน บังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้	- หากคู่ความไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบข้อพิพาท คู่กรณีสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระเบียบข้อพิพาทภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลง ระเบียบข้อพิพาทได้
การตรวจสอบคำร้อง	- ศาลมีอำนาจตรวจสอบคำร้องตรวจสอบข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมก่อนที่คู่ความจะลงชื่อ	- ผู้อำนวยการมีอำนาจตรวจสอบคำร้อง
เขตอำนาจศาล	- ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง	- พระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ใช่บังคับต่ออายุที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมาย ว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวฯ และไม่ใช้กับข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลในครอบครัวหรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์
อายุความ	- เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้ว แต่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผลหากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องหรือจะครบกำหนดภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงให้อายุความขยายออกไปอีก 60 วัน นับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง	- ในกรณีที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผลหากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจะครบกำหนดภายใน 60 วัน นับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง
ผลของคำสั่งศาล	- คำสั่งศาลที่ออกตามมาตรา 30 ตี ให้เป็นที่สุด	- กฎหมายไม่ได้มีการกำหนดไว้
อักษรย่อสำนวนความ	- กฟว, กพย, และ กฟวE, กพยE	- กฟ, กฟบ

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมตุลาการ

4. ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30 ตี

4.1 ความหมายของ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง”

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคืออะไร คือ การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจา ตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธี และปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในศาล และในชั้นบังคับคดี โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง กำหนดแนวทางช่วยเหลือและเสนอแนะทางยุติข้อพิพาท⁷

จึงเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องเป็นการยุติข้อพิพาทแห่งคดีโดยไม่ต้องฟ้องคดีความต่อศาล เพราะว่ามี การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องจะเป็นกรณีที่ยังไม่ได้มีการเสนอคดีต่อศาล ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล อย่างไรก็ดีตาม ถ้ามีฟ้องร้องบังคับคดีแล้ว คู่ความก็สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องได้โดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 เรื่องสัญญาประนีประนอมยอมความเท่ากับว่าปัจจุบันกฎหมายเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทสามารถได้ทั้งก่อนฟ้อง และหลังฟ้องแล้ว แต่จะเลือกใช้ ทั้งนี้ต้องมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่คู่กรณีพร้อมทั้งให้คู่กรณีทราบถึงข้อดีข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

4.2 ผู้ไกล่เกลี่ยกับผู้ประนีประนอมคือใคร

ผู้ไกล่เกลี่ย คือ ต้องเป็นบุคคลที่ขึ้นทะเบียนและแต่งตั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยโดยต้องผ่านการอบรม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรองเท่านั้น⁸

ผู้ประนีประนอม คือ เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลจะขึ้นทะเบียนหรือไม่ก็ได้ รวมถึงผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ศาลสามารถเป็นผู้ประนีประนอมได้ ทั้งนี้คุณสมบัติสำคัญของไกล่เกลี่ย คือ เป็นอิสระและเป็นกลางรักษาความลับของคู่พิพาท มีความอดทน ซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาหรือเรื่องที่พิพาท มีความสามารถในการเจรจาและติดต่อสื่อสาร และมีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย¹⁰

จึงเห็นได้ว่า ผู้ไกล่เกลี่ยกับผู้ประนีประนอมจึงเป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ช่วยคู่กรณีในการเจรจาข้อยุติบนพื้นฐานจากข้อเสนอของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย เท่ากับว่าคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมมีความสำคัญ เพราะว่าคนกลางมีบทบาทต้องทำ

⁷ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ศาลกึ่งนทลักษ์

⁸ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ศาลกึ่งนทลักษ์

⁹ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ศาลกึ่งนทลักษ์

¹⁰ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องและหลังฟ้อง

หน้าที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง จึงต้องมีความสามารถเป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจความรู้สึกของผู้พิพาท มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่เป็นผู้ตัดสิน มีความเป็นกลาง มีความอดทนและอดสาหัส มีความซื่อสัตย์ ไม่มีอคติต่อฝ่ายใด การวางตัวที่ดี การให้เกียรติคู่พิพาท และมีอารมณ์ขัน¹¹ ทั้งนี้ต้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างไร ให้คู่กรณีชนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย ฉะนั้นผู้ไกล่เกลี่ยกับผู้ประนีประนอมต้องมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย เพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ถ้าคู่กรณีตกลงกันได้ ทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ เสนอศาลพิจารณาพิพากษาตามยอม แต่ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ ก็ไปฟ้องคดีศาลเพื่อให้ศาลตัดสินคดี

4.3 ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 20 ทรี/แผนผังการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

4.3.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทรี/แผนผังการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

1. คู่กรณียื่นคำร้องไกล่เกลี่ย
2. ยื่นต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี แจ้งคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อสอบถามความประสงค์เข้าร่วมไกล่เกลี่ย

3. ประสานแจ้งวันนัดแต่งตั้งผู้ประนีประนอม
4. ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4.1 ตกลงกันได้ ทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ เสนอศาลพิจารณาพิพากษาตามยอม

4.2 ตกลงกันไม่ได้¹²

4.3.2 ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งตั้งเริ่มต้นเสนอคดีต่อศาลจนถึงการบังคับคดีโดยสังเขป

1. การเสนอคดีแพ่งต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55

2. นำคดีไปเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2-มาตรา 10

3. การทำคำฟ้องเสนอศาล การบรรยายฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172

4. เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแล้ว จำเลยต้องยื่นคำให้การภายใน 15 วันตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 177

5. เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ศาลจะทำการชี้แจงสถานที่ตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 182 ถึงมาตรา 184

6. การสืบพยานต้องสืบพยานตามประเด็นข้อพิพาทตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 185 วรรคสอง

7. หากถึงวันสืบพยาน คู่ความไม่มาศาล ก็ถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณาตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 200 ถึงมาตรา 207

¹¹ มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

¹² สำนักส่งเสริมงานตุลาการข้อควรรู้: ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้ ตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 20

จึงเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย กล่าวคือ เป็นผู้สานต่อกระบวนการเจรจาต่อรองให้ดำเนินการต่อไป เป็นผู้สร้างทางเลือกต่าง ๆ ในการยุติข้อพิพาท และเป็นผู้รับผิดชอบต่อกระบวนการ ไม่ใช่ผลลัพธ์ โดยมีขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ การกล่าวเปิด การไกล่เกลี่ย การค้นหาความต้องการ การแสวงหาทางออก และการจัดทำข้อตกลง¹³

4.4 ไม่มีการนำกฎหมายลักษณะพยานมาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องเกิดขึ้นก่อนฟ้องคดีจึงไม่นำหลักกฎหมายลักษณะพยานที่ว่าต้องวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดี ต้องใช้พยานหลักฐานเพื่อให้การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีมาใช้บังคับ

หลักกฎหมายลักษณะพยาน เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ที่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงโดยเฉพาะศาลสามารถวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีได้ตรงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในคดี นี้คือเป้าหมายสุดท้ายที่กฎหมายลักษณะพยานต้องการ คือความจริง (The Truth)

จึงเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี เป็นความสมัครใจของคู่กรณี ทั้งนี้เพราะว่าคู่กรณีได้ประโยชน์หลายอย่าง กล่าวคือ สะดวก รวดเร็ว ประหยัด พอใจทุกฝ่าย และมีผลบังคับเท่ากับว่าเป็นทางเลือกสำหรับคู่กรณีใช้ยุติปัญหาข้อพิพาททางแพ่งโดยใช้การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง

เพราะว่าคู่กรณีไม่ต้องฟ้องร้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีว่า ใครเป็นฝ่ายถูกหรือฝ่ายผิดแล้วบังคับตามคำพิพากษาในที่สุด

4.5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรานี้ให้เป็นที่สุด เป็นไปตามความในวรรคสี่ มาตรา 20 ตี คำว่าให้เป็นที่สุด เห็นว่าเฉพาะคำสั่งศาลตามมาตรานี้เท่านั้น ไม่รวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 หลักห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาตามยอมมีข้อยกเว้นให้อุทธรณ์มี 3 กรณีด้วยกันตาม (1) (2) และ (3)

4.6 ข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

4.6.1 สำหรับคู่กรณี ได้ประโยชน์ด้วยเหตุผลเพราะว่า

- (ก) สะดวก คือ มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก
- (ข) รวดเร็ว คือ ใช้เวลาไม่นาน ไม่ต้องเสียเวลาฟ้องคดี และสืบพยาน
- (ค) ประหยัด คือ ไม่มีค่าใช้จ่ายของคู่กรณีในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี
- (ง) พอใจทุกฝ่าย คือ เปิดโอกาสให้คู่กรณีเจรจาตกลงระงับข้อพิพาท เป็นความลับ รักษาความสัมพันธ์ของทุกฝ่าย
- (จ) มีผลบังคับ คือ หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งสามารถยื่นคำร้องขอ

¹³ มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

ต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทได้ภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล¹⁴

เท่ากับว่าเป็นทางเลือกสำหรับคู่กรณีใช้ยุติปัญหาข้อพิพาททางแพ่งโดยใช้การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี เนื่องจากคู่กรณีไม่ต้องฟ้องร้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีว่าใครเป็นฝ่ายถูกหรือฝ่ายผิด แล้วบังคับตามคำพิพากษา ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย ดังนั้น ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยย่อมส่งผลต่อคู่ความ ศาล รัฐ และประเทศในที่สุด

4.6.2 สำหรับศาล ไม่ได้ค่าธรรมเนียมศาล

4.6.3 สำหรับทนายความ ไม่ได้ค่าจ้างว่าความประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้

ประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้ กล่าวคือ ข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท (ไม่จำกัดทุนทรัพย์) ส่วนข้อพิพาททางแพ่งที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ คือ 1) สิทธิเกี่ยวกับสภาพบุคคล 2) สิทธิในครอบครัว 3) กรรมสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ ยกเว้นข้อพิพาททางแพ่งเหล่านี้ที่ไกล่เกลี่ยได้ คือ 1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ 2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก 3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา 4) ข้อพิพาทอื่นนอกจากข้อ 1-3 ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินล้านบาท¹⁵

¹⁴ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ศาลกันชนตรลักษ์

¹⁵ สำนักงานเสริมงานตุลาการข้อควรรู้: ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องได้ ตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 20

5. สรุปและเสนอแนะ

ประเทศไทยปัจจุบันอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงนี้ตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อทำให้ประชาชนเดือดร้อนจากปัญหาหนี้สิน หรือคดีความจำนวนมากต้องการความช่วยเหลือ ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี บัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่ เท่ากับเป็นการเบี่ยงเบนคดีให้ได้รับการคลี่คลายให้เร็วขึ้น ผลคือจำนวนคดีลดลง เพราะข้อพิพาทระงับได้เร็วขึ้น รวมถึงประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ผลลัพธ์ของการยุติข้อพิพาท ทั้งนี้โดยผู้ที่สามารถยื่นไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งก่อนฟ้องมีแต่คดีมีข้อพิพาทเท่านั้น เพราะเป็นการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่เพื่อยุติคดีที่เกิดขึ้น ไม่ต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล และเกิดความสมานฉันท์และสันติวิธีแก่ทุกฝ่าย น่าจะตอบโจทย์มากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้อง เพราะว่ามีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางซึ่งเป็นคนกลางผู้ทำหน้าที่ช่วยคู่กรณีในการเจรจาหาข้อยุติบนพื้นฐานจากข้อเสนอของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายเพื่อให้บรรลุข้อตกลงร่วมกันตกลงกันได้ ทั้งนี้โดยมีทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ เสนอศาลพิจารณาพิพากษาตามยอม ดังนั้นผลการเจรจาไกล่เกลี่ยจึงมิได้เกิดขึ้นจากข้อเสนอหรือคำชี้ขาดของผู้ไกล่เกลี่ยแต่อย่างไร แต่อย่างไร

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี

ก็ตาม ถ้าการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องไม่สำเร็จก็ต้องดำเนินการกลับไปใช้หลักการที่ว่า “ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน” จึงเป็นไปตามหลักการ “ความยุติธรรมตามความเป็นจริง” หรือ “ความยุติธรรมตามกฎหมาย” เพราะว่าคำว่า “ยุติธรรม” มาจากคำว่า “ยุติ” กับ “ธรรม” เท่ากับ ยุติ คือ หยุดหรือจบ และธรรม คือ ธรรมชาติหรือความดี ทำยุติธรรม คือ จบปัญหาได้โดยความชอบธรรมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ สมควรอย่างยิ่งให้ประชาชนทุกคนโดยเฉพาะคู่กรณีที่มีข้อพิพาทเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่ เนื่องจากการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี เพราะว่ามีประโยชน์เนื่องจากว่าเป็นการประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล ทั้งนี้ภาครัฐโดยกระทรวงยุติธรรมและเอกชนผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ให้คู่กรณีที่มีข้อพิพาทที่มีความรู้ความเข้าใจเพื่อทำให้คู่กรณีบรรลุข้อตกลงร่วมกันด้วยความเป็นชอบธรรมแก่ทุกฝ่าย อันจะยังเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

ผดุงศักดิ์ เทคดี. กระบวนการใกล้เคียงระงับข้อพิพาท: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายญี่ปุ่น.
สรวิศ ลิ้มปรางษ์. การใกล้เคียงระงับข้อพิพาทในศาลประเทศอังกฤษ. วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, มีนาคม 2550.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการข้อควรรู้: ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถใกล้เคียงก่อนฟ้องได้ ตามพระราชบัญญัติ การใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ข้อมูลออนไลน์

การใกล้เคียงก่อนฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี www.parliament.go.th

การใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี-ศาลจังหวัดกันทรลักษ์ <https://ktlc.coj.go.th/cms>

การใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี สื่อศาลได้แพร่ภาพสด Facebook Live

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2563) แนวปฏิบัติ การใกล้เคียงข้อพิพาทออนไลน์ (เพิ่มเติม) สืบค้นจาก <https://oja.coj.go.th/content/category/detail/id/8/cid/84/iid/190078>

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. (2563) การใกล้เคียงออนไลน์. สืบค้นจาก <https://oja.coj.go.th/content/category/detail/id/842/iid/225010>

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563
พระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562

